

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) การทำข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านการทอผ้าขึ้นตีนแดง บ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการทอผ้ามัดหมี่ตีนแดง เพื่อการประดิษฐ์ทำพอนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลอภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 สรุปผลการวิจัย

5.3 อภิปรายผล

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนแดงบุรีรัมย์
2. ภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นตีนแดงบ้านหัวสะพาน จังหวัดบุรีรัมย์
3. แนวทางในการประดิษฐ์ทำพอนแบบพื้นบ้านอีสานใต้

5.2 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการทอผ้ามัดหมี่ตีนแดง เพื่อการประดิษฐ์ทำพอนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์ มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนแดงบุรีรัมย์

ชาวบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง ส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้าไหมมานานสืบทอดต่อกันมาหลายรุ่น โดยเฉพาะหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะมีการทอผ้าไหมขายเพื่อเป็นรายได้เสริม ซึ่งทำแบบต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย ทำให้ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน ต่อมาในปี 2553 จึงได้มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหัวสะพาน จำกัด ขึ้น โดย ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (บุรีรัมย์) ร่วมกับสหกรณ์จังหวัดบุรีรัมย์ สหกรณ์อำเภอพุทไธสง พร้อมด้วยสมาชิกผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม บ้านหัวสะพาน ภายใต้การสนับสนุนของกรมหม่อนไหม เพื่อดำเนินธุรกิจด้านการปลูกหม่อน การเลี้ยงไหมวัยอ่อน การเลี้ยงไหมวัยแก่ และการผลิตเส้นไหมให้ได้ตามมาตรฐานเส้นไหมหัตถกรรมพร้อมการบริหารจัดการดักแด้ไหม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การผลิตเส้นไหมของเกษตรกรในบริเวณแถบนี้ (อุทุมพร หมั่นทำการ. 2527 : 18) จนกลายเป็นอาชีพหลักที่

สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ และยังถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวสู่ลูกหลาน
เกษตรกรคนรุ่นใหม่ไม่ให้สูญหายไป

ภายในกลุ่ม จะมีการแบ่งงานกันทำ อย่างชัดเจนตามความชอบและความถนัดของสมาชิกแต่ละคน โดยจะมีทั้งฝ่ายเลี้ยงไหมใบอ่อน เลี้ยงไหมใบแก่ ทอ มัด ย้อม การตลาด และบัญชี ส่วนผลิตภัณฑ์นั้นสามารถทำได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เส้นไหม ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าซิ่นตีนแดง ผ้ามัดหมี่เชิงแดง ผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการแปรรูปผ้าไหมเป็นหมอนสมุนไพร หมอน

สามเหลี่ยม หมอนทรงมะเฟือง หมอนทรงกระดุก และกระเป๋ เป็นงานฝีมือที่ทางกลุ่มผลิตเองทุกขั้นตอน องค์ความรู้การทอผ้าซิ่นตีนแดงผู้ศึกษาได้ศึกษาองค์ความรู้การทอผ้าซิ่นตีนแดงทั้งเอกสารทางวิชาการและจากการสัมภาษณ์ผู้รู้พบว่า การทอผ้า เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมาช้านานของคนไทย เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สร้างขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผสมกลมกลืนระหว่าง สังคมกับขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณกาล ในอดีตการทอผ้าไหมจะมีอยู่แทบทุกครัวเรือนในทุกภูมิภาคของประเทศเพราะผ้าไหมถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน ผ้าของแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปะ และความงดงาม เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความชำนาญ ค่านิยม ความเชื่อ และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ กระจายอยู่ตามท้องถิ่นทั่วประเทศโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก อาศัยความชำนาญ และภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น ผ้าทอพื้นบ้านมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์

ซึ่งชุมชนบ้านหัวสะพานในช่วง 3-5 ปีที่ผ่านมา ก่อนหน้าในช่วง 3 ถึง 5 ปี ที่ผ่านมา บ้านหัวสะพาน มีการทำนาเป็นหลักมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้า เป็นอาชีพเสริม มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ด้านการเลี้ยงไหมสืบทอดถึงปัจจุบัน ในอดีตจะเลี้ยงไหมและทอผ้าหลังฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นรายได้เสริม ชุมชนบ้านหัวสะพาน เป็นแหล่งปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้ารวมถึงแปรรูป ผลิตภัณฑ์ อย่างครบวงจร เป็นแหล่งผลิตผ้าซิ่นตีนแดงคุณภาพ มีพื้นที่ปลูกหม่อนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งต่างคนต่างทำต่างคนต่างขาย ทำให้ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน การพัฒนาเกิดขึ้น หลังจากได้มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหัวสะพาน จำกัด เมื่อปี 2553 และการเข้าร่วมเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมนครชัยบุรินทร์

นอกจากนี้การทอผ้าไหมของชุมชนบ้านหัวสะพานยังเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดจากบรรพชนทั้งในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การผลิตเส้นไหม การฟอกย้อม เอกลักษณ์ลวดลายที่งดงาม รวมถึงเทคนิคกรรมวิธีในการผลิตที่ซับซ้อน เป็นการได้มาซึ่งผ้าไหมที่ทรงคุณค่างดงาม สะท้อนถึงความเป็นมา ความเป็นตัวตน วิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งได้เปลี่ยนผ่านสู่การยอมรับทางวัฒนธรรม อาจเรียกได้ว่าการทอผ้าไหมเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมกับการดำเนินชีวิตในแต่ละยุค แต่ละพื้นที่ (สุพัตรา เชิดจิระพงษ์. 2535 : 36)

จากนั้นได้มีการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการผลิตหรือทอผ้าไหม จากลวดลายที่เรียบง่ายสู่รูปแบบที่ซับซ้อนวิจิตร บรรจง ประณีต งดงาม สิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง สู่การปรับเปลี่ยน พร้อมทั้งพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมที่มีการเปลี่ยนผ่าน จนงดงามสู่การยอมรับในทุกยุคทุกสมัย ขึ้นชื่อเลื่องลือดังที่ปรากฏ และกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนในแต่ละพื้นที่ สะท้อนถึงชาติพันธุ์ และภูมิปัญญา ในการสร้างสรรค์งานศิลปะควบคู่กับการใช้สอยประโยชน์อย่างคุ้มค่า งดงาม และเหมาะสม ในส่วนของการแปรรูปและการตลาดในอดีต นอกจากจะทอเพื่อใช้สอยโดยตรงแล้วยังทอเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามศรัทธา ความเชื่อ เช่น ในอดีตมีความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การได้ถวายทานผ้าไหมแก่พระภิกษุสงฆ์ จะส่งผลต่อการเกิดสิริมงคลกับตัวเองและครอบครัว และการได้ใช้ผ้าไหมในการประกอบพิธีกรรมในงานต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ โดยเชื่อว่าจะเป็นการเสริมคุณค่าทางพิธีกรรม เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว และการได้ใช้ผ้าไหมประกอบพิธีในงานศพการทำบุญให้กับ

ผีบรรพบุรุษชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการทดแทน และระลึกถึงบรรพบุรุษเมื่อตายไปแล้วยังได้ใช้ผ้าไหมจะดลบันดาลประทานพรให้ตนเอง และครอบครัว ประสบแต่ความสุข ความเจริญในชีวิต นอกจากนี้ในอดีตผ้าไหมยังใช้เป็นของฝากที่ระลึกตามโอกาสสำคัญต่าง ๆ และใช้เป็นสิ่งของแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. ภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นดินแดงบ้านหัวสะพาน จังหวัดบุรีรัมย์

กระบวนการผลิตหรือทอผ้าไหมของชุมชนบ้านหัวสะพาน ในอดีตการทอผ้าไหมของกลุ่มดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้สอยในครัวเรือนวัสดุอุปกรณ์ และขั้นตอนในการผลิตจะหาได้และผลิตขึ้นใช้เองได้ในท้องถิ่น เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การผลิตเส้นไหม สีที่ใช้ในการฟอกย้อม ในอดีตกระบวนการทำให้เกิดสีได้จากพืชพันธุ์ไม้จากธรรมชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตชาวบ้านสามารถผลิตขึ้นใช้เองได้ ในส่วนของการแปรรูป และการตลาดนั้นยังมีน้อยมากในชุมชน ปัจจุบันการทอผ้าไหมของชาวบ้านได้เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ในส่วนของกระบวนการผลิตและการอนุรักษ์การทอผ้าไหม

การทอผ้าไหมในอดีต ชาวบ้านมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้สอยในครัวเรือน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตในทุกขั้นตอน ชาวบ้านสามารถหาได้ และผลิตขึ้นใช้ได้ในชุมชน ได้แก่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในอดีตชาวบ้านจะปลูกหม่อนไว้ในที่ของตัวเองตามไร่สวน หรือ ตามที่ว่างของตน ในส่วนของสายพันธุ์ต้นหม่อนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ก็หาได้ และผลิตขึ้นใช้ได้ในชุมชน การเลี้ยงไหม ชาวบ้านจะเลี้ยงภายในบ้านของตัวเองตามจำนวนพอเพียงกับต้นหม่อนที่ปลูกไว้สำหรับสายพันธุ์ไหมก็ได้จากการคัดสายพันธุ์ จากการเลี้ยงไหมในปีที่ผ่านมาด้วยภูมิปัญญา หรือวิธีการแบบดั้งเดิม

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ชาวบ้านสามารถผลิตขึ้นใช้เองได้ การผลิตเส้นไหมใน

อดีตชาวบ้านสามารถทำได้เองในทุกขั้นตอนจะเริ่มตั้งแต่การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตรวมถึงวิธีการสาวไหมและการคัดเลือกรังไหมซึ่งจะมีความแตกต่างกัน เช่น ไหมลวง หรือไหมเลย ไหมลืบ ไหมน้อย ซึ่งเป็นไหมชั้นดีหรือชั้นยอดและไหมขี้เกะเพยหรือชาวบ้านเรียกว่า ขี้ไหมซึ่งชาวบ้านสามารถใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการคัดเลือกหรือแยกประเภทของไหมได้ด้วยความชำนาญ การฟอกย้อม ในอดีตชาวบ้านสามารถทำได้เองในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และสีที่ใช้ในการฟอกย้อม ซึ่งในอดีตจะได้จากพืชพันธุ์ไม้จากธรรมชาติ เอกลักษณะลวดลาย ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ตัวตน อัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน เปลี่ยนผ่านการยอมรับทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคม กับการดำเนินวิถี และลวดลายที่มีลักษณะพิเศษของชุมชนดังกล่าว เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ชาวบ้านผลิตขึ้นใช้ได้ในชุมชน เช่น กี่ ฝีม หรือพันหวี เขา หรือตะกรอ กระสวย การแปรรูป (สมร สิริกร. : สัมภาษณ์)

ในอดีตจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะทอเพื่อเตรียมเป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับสมาชิกในครอบครัว เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ที่นอน ผ้าห่ม ผ้าขึ้น และผ้าโสร่ง ในส่วนของการแปรรูปยังไม่มีในชุมชน การตลาด ในอดีตนอกจากจะทอเพื่อใช้สอยโดยตรงแล้ว ยังใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วยศรัทธา ความเชื่อ เช่น ในอดีตมีความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การได้ถวายทานผ้าไหมแก่พระภิกษุสงฆ์ จะส่งผลต่อการเกิดสิริมงคลกับตัวเองและครอบครัว และการได้ใช้ผ้าไหมในการประกอบพิธีกรรมในงานต่าง ๆ

เช่น งานมงคลสมรส งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ ชาวบ้านเชื่อว่าจะเป็นการเสริมคุณค่าทางพิธีกรรมและเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว และการได้ใช้ผ้าไหมประกอบพิธีในงานศพ การทำบุญให้กับผีบรรพบุรุษชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการทดแทน และระลึกถึงบรรพบุรุษเมื่อตายไปแล้วยังได้ใช้ผ้าไหมจะดลบันดาลประทานพรให้ตนเองและครอบครัว ประสบแต่ความสุข ความเจริญในชีวิต นอกจากนี้ยังใช้เป็นของฝากที่ระลึกในโอกาสสำคัญต่างๆ และใช้แลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่น (จำเนียร เกรียมไธสง. : สัมภาษณ์)

กิจกรรมการทอผ้าขึ้นดินแดงในแต่ละครั้งต้องมีการรวมกลุ่มของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร คือการทำนา ในส่วนของพื้นฐานองค์ความรู้ในด้านการบัญชีและการตลาดในอดีตค่อนข้างมีปัญหา ซึ่งปัจจุบันกลุ่มสามารถแก้ปัญหาได้โดยการเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนา และจากการศึกษาดูงานทั้งในและนอกพื้นที่ และการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐและองค์กรเอกชนจึงทำให้สามารถพัฒนาปรับปรุงระบบรูปแบบการจัดทำบัญชีในรูปแบบที่เรียบง่าย ๆ สะดวก มีความทันสมัย และมีความต่อเนื่อง

กระบวนการผลิตหรือทอผ้าขึ้นดินแดง นับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวทางการทอผ้าไหม ของชุมชนบ้านหัวสะพาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการผลิต ผู้ผลิตจะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพพิเศษกว่าคนทั่วไป เช่น มีองค์ความรู้พื้นฐาน มีความขยันหมั่นเอาใจใส่ดูแล มีใจรัก มีความกระตือรือร้น และที่สำคัญยังจะต้องมีความรู้พื้นฐานในการบริหารจัดการ มีการวางแผน การเตรียมการด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผนเตรียมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตในทุกขั้นตอน กล่าวคือ การวางแผนเตรียมการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การผลิตเส้นไหม การฟอกย้อม เอกลักษณะลวดลาย เทคนิคกรรมวิธีในการทอ เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต (เปียน ศรีสมศักดิ์. : สัมภาษณ์)

องค์ประกอบอื่นๆ การทอผ้าขึ้นดินแดงส่งผลให้ชุมชนเกิดรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนได้นั้น มีส่วนสำคัญยิ่ง กล่าวคือ ปัจจัยภายใน เช่น แรงบันดาลใจ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะกระตุ้นและตระหนักให้เห็นความสำคัญในมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ด้านเจตคติ ซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งเมื่อเกิดเจตคติที่ดี การมีใจรักและมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่ดีในการประกอบธุรกิจจะทำให้ธุรกิจนั้นประสบผลสำเร็จ ด้านองค์ความรู้ การพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง จะสามารถนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดขยายผลให้กับสมาชิกภายในกลุ่มได้ และความคาดหวังต่ออาชีพ ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติสิ่งนั้นจะประสบผลสำเร็จได้ การบริหารจัดการกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยการจัดประชุมสมาชิกอย่างต่อเนื่องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภาวะผู้นำ ทั้งในด้านทักษะ ความชำนาญในการผลิต รวมไปถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าแบบพื้นถิ่นดั้งเดิมสู่ธุรกิจที่ยั่งยืนในอนาคต ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งชุมชนเกิดรายได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. แนวทางในการประดิษฐ์ทำพอนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์

ในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นในการออกแบบทำพอนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ โดยเลียนแบบลวดลายของผ้าขึ้นดินแดงซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงชนรุ่นหลัง ในการออกแบบประดิษฐ์ทำอีสานใต้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบกับแม่ท่าของการพอนทางอีสานใต้ คือชุดการแสดงกันตรึม ซึ่งเป็นชุดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ และมีอัตลักษณ์ประจำพื้นถิ่น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทหาร้าที่ได้ผู้วิจัยได้อ้างอิงถึงลักษณะการใช้มือ และลักษณะการใช้เท้าแบบเรือมอัปสรา เพื่อให้เกิดแนวทางการประดิษฐ์กระบวนท่าพ่อนแบบอีสานใต้โดยเฉพาะ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากลวดลายของผ้าขึ้นต้นแดงประกอบการแปรแถวเพื่อให้สอดคล้องกับลวดลายผ้าที่ศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นลายอนุรักษ์ของชุมชน (แก่นจันทร์ นามวัฒน์. : สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ลวดลายผ้ามัดหมี่ต้นแดงแบบอนุรักษ์ โดยการเลียนแบบจากลวดลายผ้านำมาคิดประดิษฐ์ท่าร้าแบบพื้นบ้านอีสานใต้ จำนวน 10 ลายดังนี้

1. ท่าเศรษฐศาสตร์
2. ท่านาศ 9 เศียร
3. ท่าบันไดสวรรค์
4. ท่านกยูง
5. ท่านาศคู่
6. ท่าเม็ดมะขาม
7. ท่าช้างคู่
8. ท่าตะข้อ
9. ท่าชอกาหลง
10. ท่าตะขอหวิกล้วย

5.3 อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง จากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ามัดหมี่ต้นแดง เพื่อการประดิษฐ์ท่าพ่อนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ มีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของผ้ามัดหมี่ต้นแดงบุรีรัมย์

ผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าสืบทอดกันมาช้านานของคนไทย เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่สร้างขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผสมกลมกลืนระหว่างสังคมกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณกาล การทอผ้าเป็นวิถีการดำเนินชีวิตพื้นถิ่นดั้งเดิมของคนไทยในอดีต การทอผ้าจะมีอยู่แทบทุกครัวเรือนในทุกภูมิภาคของประเทศ เพราะผ้าถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน ผ้าของแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปะ และความงดงามเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความชำนาญ ค่านิยม ความเชื่อ และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ กระจายอยู่ตามท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก อาศัยความชำนาญและภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น ผ้าทอพื้นบ้านมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอด

และการทอผ้ามัดหมี่ มัดหมี่ เป็นศัพท์เทคนิคในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Ikat” หมายถึง ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าหลังจากการมัดลายแล้วย้อมด้วยสีต่าง ๆ เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง ที่คนสมัยโบราณสามารถมัดแล้วย้อม เมื่อทอก็จะเกิดภาพที่สวยงามอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ในเรื่องผ้ามัดหมี่นี้ “ปลาโปล ปิกัสโซ” ศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ของโลกแห่งศตวรรษที่ 20 ถึงกับ Bedrich Foman ไว้เมื่อปี 1957 ว่า “ถ้าผมไม่มัวยุ่งกับการเขียนภาพและสนใจงานเครื่องปั้นดินเผามาก่อนแล้ว ก็

คงต้องมาสนใจเรื่องการมัดและย้อมผ้าทอแบบ Ikat แน่ๆ ที่เดียว” นับว่าเทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ เป็นเทคนิคที่คนโบราณสร้างสรรค์ไว้ให้คนรุ่นหลังจนกระทั่งคนปัจจุบันได้สืบทอดกันมาและเป็นเทคนิคการผลิตทางศิลปวัฒนธรรมที่น่าอัศจรรย์สิ่งหนึ่งของโลกทีเดียว อย่างไรก็ตามเทคนิคการมัดหมี่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ พอจะแบ่งออกได้ 3 วิธี คือ วิธีที่หนึ่ง การนำเส้นด้ายที่มีมัดย้อมเป็นลวดลายมาทำเส้นพุ่ง (Weft Yarn) แล้วทอกับด้ายเส้นยืนที่ไม่ได้มัดเป็นลวดลาย เช่น ผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่ที่ทอในสมัยปัจจุบัน วิธีที่สอง การนำเส้นด้ายที่มีมัดย้อมเป็นลวดลายมาทำเป็นเส้นยืน (Warp Yarn) แล้วทอกับด้ายเส้นพุ่งที่ไม่ได้มัดย้อมเป็นลวดลาย เช่น ผ้าของชาวกะเหรี่ยงไทลื้อทางภาคเหนือของไทย วิธีที่สาม การมัดย้อมทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืนให้เป็นลวดลายเดียวกัน แล้วจึงนำมาทอในผืนเดียวกัน

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่มีวิธีที่ หนึ่ง- สอง นั้น เรียกว่า มัดหมี่แบบทางเดียว (Single Ikat) ส่วนเทคนิคการทอผ้ามัดหมี่วิธีที่สาม เรียกว่า มัดหมี่สองทาง (Double Ikat) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญอย่างสูง เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ในโลกนี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะมัดเส้นพุ่งไม่ค่อยมัดเส้นยืนมากนักเท่าที่พบการมัดเส้นยืน สำหรับผ้ามัดหมี่ในประเทศไทยก็มีกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ไทลื้อ แดงจังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย และผ้ามัดหมี่โบราณ ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับเทคนิคการมัดหมี่ 2 ทางในโลกนี้ เท่าที่พบก็มีในแคว้นคุชราต (Gujarat) ในประเทศอินเดีย เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย จีนและญี่ปุ่น นอกจากนั้นก็มีผู้พบผ้ามัดหมี่ 2 ทาง (ผ้าโบราณ) ในประเทศลาว ซึ่งนับว่าเป็นผ้าที่หายากมากในปัจจุบัน (ผ้าเอเชีย ศิลปะร่วมสมัย) ส่วนผ้ามัดหมี่ 2 ทางของอินเดียนั้นแรกที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก มีชื่อว่าผ้าปะโตลา

สำหรับในเขตอีสานใต้ ผ้ามัดหมี่ 2 ทางนั้น มีเฉพาะที่จังหวัดสุรินทร์แห่งเดียว ที่เรียกว่า ผ้าอัมปรม ถ้าจะเปรียบเทียบกับลักษณะผ้ามัดหมี่ 2 ทางของอินเดีย ญี่ปุ่นและผ้าอัมปรมของไทยแล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก ถึงแม้ว่าการทอผ้าของอินเดีย และญี่ปุ่นจะทำให้มองเห็นสีเส้นที่แตกต่างกันในลายผ้าที่ใหญ่กว่า ผ้าอัมปรมของไทยก็ตามแต่ถ้าหากผู้ทอผ้าอัมปรมต้องการลายใหญ่เหมือนผ้าอินเดีย และญี่ปุ่นแล้วก็ย่อมจะทอได้ โดยไม่ต้องมัดย้อมเพิ่มเติมแต่ประการใดเลย

สอดคล้องกับงานของ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2543 : 64 - 68) การทอผ้ามัดหมี่ในเขตอีสานใต้ยังพบอีกมาก เช่น ผ้ามัดหมี่ศิลปะเขมร ซึ่งส่วนใหญ่จะมีในหมู่ชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ ผ้ามัดหมี่ที่มีชื่อเสียง และเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์ก็คือ ผ้ามัดหมี่โฮล ชาวสุรินทร์เชื้อสายเขมรจะมีศิลปะการ มัดย้อมที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นมากก็คือ การมัดเป็นรูปต่างๆ เช่น สัตว์ รูปคน และรูปสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น นครวัด พนมรุ้ง นอกจากมีศิลปะการมัดย้อมที่แตกต่างกับจังหวัดอื่นแล้ว ชาวสุรินทร์ยังสามารถทอผ้ามัดหมี่ชั้นสูงอันเป็นเครื่องราชบรรณาการที่ประเทศเขมร สมัยเป็นเมืองขึ้นของไทยเคยนำมาถวายพระเจ้าแผ่นดินสยามอยู่เสมอและผ้ามัดหมี่ชนิดดังกล่าวยังกลายเป็นเครื่องแต่งกาย เพื่อแสดงบรรดาศักดิ์ของขุนนางสมัยนั้นอีกด้วย ผ้าชนิดนั้นคนไทย เรียกว่าผ้า “สมปักปุม” หรือ “ผ้าปุม”

สอดคล้องกับงาน สมชาย มณีโชติ (2542 : 56) การทอผ้าของชาวอีสานยังเป็นมรดกที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ เช่น การทอผ้าที่ใช้ตะกอล (เขา) เพียง 2 ตะกอล ทำการยกเส้นยืนเพื่อสอดเส้นพุ่งเข้าไปทำให้เกิดเป็นผืนผ้าเท่านั้น แต่เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าผ้าไหมเป็นของสูงค่าจึงไม่นิยมทอเป็นผ้าพื้นธรรมดา จึงมักนิยมทอแบบเพิ่มสีสันหรือเพิ่มเทคนิคบางอย่างเข้าไปเพื่อให้ดูว่างามยิ่งขึ้นสมกับเป็นผ้าไหม ดังนั้นการทอผ้าไหมพื้นบ้านของชาวชนบทในเขตอีสานใต้ที่นั้นซึ่งพอจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ประเภทที่หนึ่ง การทอสลัสี โดยแบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1. การตั้งเส้นยืนสลัสี ซึ่งมีอยู่มากทีเดียวและดูเหมือนจะมีทุกแห่งที่มีการทอผ้าไหมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทอผ้าขาวม้า 2. การทอสลัสีทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง เช่น ผ้าขาวม้าไหม และผ้าสร่งไหม ซึ่งจะมีการทอมากในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ล้วนมีการทอผ้าขาวม้าและสร่งไหม ทุกจังหวัด ประเภทที่สอง เป็นการทอผ้าไหมแบบการตีเกลียวสลัสี ซึ่งเราจะได้อินชื่อผ้าชนิดนี้ว่าผ้าหางกระรอก ผ้าไล่ปลาไหล

และการทอแบบใช้ตะกอลสร้างลาย การทอผ้าไหมแบบใช้ตะกอลสร้างลายเดิมทีเดียวมีไม่มากลายนักแต่เมื่อการทอผ้าเปลี่ยนแปลงจากวิธีการเก็บชนิดแบบดั้งเดิมมาใช้เป็นตะกอลแบบแนวตั้งและฝ้ายกดอกมาเป็นตะกอลอยทำให้การทอผ้าไหมแบบใช้ตะกอลสร้างลาย มีหลายแบบยิ่งขึ้นในส่วนของอีสานใต้การทอผ้าแบบใช้ตะกอลสร้างลายจะพบมากที่จังหวัดสุรินทร์ ชาวสุรินทร์นอกจากจะทอผ้าไหมแบบใช้ตะกอลสร้างลายแล้วยังพบว่า ชาวสุรินทร์เชื้อสายเขมรยังนิยมทอผ้าขาวม้าไหม โดยทอชนิดที่ชายผ้า ซึ่งจะพบมากในแถบจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ การทอผ้าไหมชนิด หรือผ้าขาวม้าชายชนิด หรือผ้าสไบชายชนิดของชาวกูยและชาวสุรินทร์เชื้อสายเขมรนี้ นิยมทอโดยใช้เทคนิคการเก็บชนิดแบบดั้งเดิมเช่นเดียวกับชาวไทคอง

นอกจากนี้การทอผ้ามัดหมี่ยังเป็นหัตถกรรมดั้งเดิมของชาวจังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งมีการทอเกือบทุกหมู่บ้าน แหล่งทอผ้าที่มีชื่อเสียงของบุรีรัมย์คือที่อำเภอพุทไธสง โดยเฉพาะที่บ้านนาโพธิ์ (ปัจจุบันได้ขึ้นเป็นอำเภอนาโพธิ์) และยังคงมีชื่อเสียงมาจนถึงปัจจุบัน อำเภอพุทไธสง เป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงทางการเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมมาช้านานแล้ว โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนการทอผ้ามัดหมี่ตีนแดง โดยใช้เครื่องมือแบบใหม่ซึ่งสั่งเครื่องทอมาจากประเทศญี่ปุ่น โดยมีชาวญี่ปุ่นมาเป็นครูสอน ที่อำเภอพุทไธสง และบ้านนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ ที่บ้านมะเฟืองจะทอผ้าไหมด้วยกี่ธรรมดา ส่วนที่บ้านนาโพธิ์ทอโดยใช้กี่กระตุก ที่อำเภอนาโพธิ์นี้แต่เดิมทอโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเริ่มจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม สดสมเส้นไหมจนเพียงพอสำหรับที่จะทอใช้ในครัวเรือน แต่ปัจจุบันชาวบ้านประสบปัญหา เนื่องจากหาพื้นที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่ได้ จึงต้องเปลี่ยนมาเป็นการซื้อเส้นไหมจากท้องถิ่นอื่น ทำให้การทอผ้ามีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น สีที่ใช้อยู่จากเดิมที่ใช้สีธรรมชาติก็เริ่มเปลี่ยนมาใช้สีวิทยาศาสตร์ซึ่งจัดหาได้ง่ายกว่า จากนั้นการทอผ้าก็ได้เริ่มมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้าน หรือกลุ่มสตรีทอผ้า

2. ภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ตีนแดงบ้านหัวสะพาน จังหวัดบุรีรัมย์

ผลวิจัยพบว่า ความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษด้วยการเรียนรู้จากการสังเกตและฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดองค์ความรู้ทั้งประสบการณ์โดยตรงหรือทางอ้อม เพื่อใช้แก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ และพัฒนาวิถีชีวิตของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมกับยุคสมัย จนได้รับการยอมรับ ยกย่องของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการประกอบอาชีพ หรือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตการ

จัดการทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้และการประสานความรู้มาบูรณาการกับประสบการณ์ใหม่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เกื้อหนุนต่อวิถีชีวิตของชุมชน ที่สืบทอดกันมายาวนานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป นำไปวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของผ้าทอมัดหมี่ดินแดงของบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

สอดคล้องกับงานของ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2543 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือการเอาทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่งซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคน หรือเป็นลักษณะสากลที่หลาย ๆ ท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้าน

และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสะสมจากประสบการณ์ชีวิตของชาวบ้านเองหรือจากการได้สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาแต่ละด้านได้รับการเรียนรู้ มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีการสังเกตทดลองใช้ ปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวันในแต่ละท้องถิ่นด้วยสติปัญญา ความสามารถ ความเชื่อของชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคนในสังคมที่อยู่ร่วมกันตามสภาพทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันเป็นเหตุให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขสอดคล้องกับวิถีชีวิตอันประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ภูมิปัญญาชาวบ้านทำให้ชุมชนในท้องถิ่นในอดีตดำรงอยู่ด้วยความสุขร่มเย็น และสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยมาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับงานของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545 : 1)

สอดคล้องกับงานวิจัย ทรงคุณ จันทจร (2549 : 40 -45) ภูมิปัญญา คือ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ได้จากการสะสม การเรียนรู้โดยการถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงพื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้านหรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ตรงหรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้สะสมที่สืบทอดกันมา กล่าวคือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านได้คิดเองที่นำมาใช้แก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่และแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างทันสมัย เพียงแต่ที่ผ่านมารามองข้ามคุณค่าความสำคัญเพียงเพราะว่าคนไทย หันไปมีค่านิยมตามอย่างชาติตะวันตก และอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกประเทศได้ครอบงำความรู้สึกนึกคิดของเราต่อเนื่องกันมาหลายทศวรรษ จนทำให้คนไทยเพิกเฉยและหลงลืมตัวตนและวัฒนธรรมความเป็นไทยแบบบรรพบุรุษ พยายามปรับตัวเพื่อให้ตัวเองคู่ทันโลกทันสมัยตามโลกตะวันตกซึ่งแผ่อิทธิพลขยายไปทั่วโลก คนในสังคมไทยถูกกระแสดังกล่าวชวนเชื่อ ให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อในการดำเนินชีวิต การสร้างสำนึกร่วมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเรื่องที่ สำคัญและน่าสนใจ เพราะอย่างน้อยก็ทำให้เราได้เริ่มเฉลียวใจถุ่คิดและหันมาให้ความสนใจภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เรามีของเราเองอย่างจริงจังเสียทีการหันมาทำความเข้าใจกับรากเหง้า

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของเราเองให้มากขึ้น มิได้หมายความว่าถึงการหันกลับไปมุ่งงมงายหรือปลุก
กระตือรือร้นน้ำ หากแต่เป็นการหันมาเพื่อศึกษาทำความเข้าใจปฏิกิริยาขับเคลื่อนอันเป็นพลวัตทางวิถี
ชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมีความเจริญและ
สร้างสรรค์ที่สามารถทำให้คนไทยและสังคมไทย ดำรงอยู่และก้าวเดินไปในสังคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจ มี
ศักดิ์ศรี ยั่งยืนและเป็นตัวของตัวเอง บนรากฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันเข้มแข็งของเราเอง

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ามัดหมี่ ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยวิธี
ธรรมชาติได้แก่ การเห็น การจดจำ และปฏิบัติตาม และโดยการสอนหรือทำให้ดูบางขั้นตอน การทอผ้าแบบ
ประณีตเป็นลวดลายโบราณนั้นมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและหลักการถ่ายทอดความรู้
การถ่ายทอดความรู้ นั้น ผู้ถ่ายทอดจะพิจารณาถึงอารมณ์จิตใจของผู้รับการถ่ายทอดร่วมด้วยว่ามีความพร้อม
จะเรียนรู้หรือยัง และนอกจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษแล้วนั้นยังได้รับการถ่ายทอดจาก
การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้กันเองภายในกลุ่ม ความรู้เหล่านั้นจะตกทอดให้แก่รุ่นลูกรุ่นหลานและบุคคล
ที่สนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับบทความ ดวงฤทัย อรรถแสงวิภาวี กฤษณะภุมติ (บทความ:
2552)

3. แนวทางการคิดในการประดิษฐ์ทำพ่อนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์

สอดคล้องกับวิจัย สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543 : 43-54) กล่าวว่า ระเบียบอัสพรพนมรุ่ง เกิด
จาก แนวความคิดสร้างสรรค์ ของอาจารย์เฉลย ศุขฉนิช ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทยแห่งวิทยาลัย นาฏ
ศิลปกรรมศิลปากร ได้ประดิษฐ์ทำขึ้น เพื่อให้สอดคล้องและกลมกลืนกับภาพจำหลักของนาง อัสพร เป็นส
ถาปัตยกรรมศิลปะขอมบายตอนปลายต่อกันครวัดตอนต้น ที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง อาจารย์มนตรี ตราโมท
ได้นำเพลงเขมรกล่อมลูกและเขมรชมดงจากของเดิมมาปรับปรุงขึ้นใหม่โดยใช้ทำรำของนางอัสพรที่ถือดอกบัว
เพื่อถวายบูชา ณ ศาสนสถานแห่งนี้ นางอัสพรเป็นภาพจำหลักอันสวยงามที่มักจะพบอยู่ ณ ปราสาทแบบขอม
โดยเฉพาะที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีลีลาการรำอันอ่อนช้อยงดงามตรงตาจริงใจ ผู้ได้พบเห็น
การแสดงนี้จึงเกิดขึ้นจากจินตนาการของ ผู้ประดิษฐ์ทำรำที่ต้องการถ่ายทอดความงดงามของนางอัสพรจาก
แผ่นศิลาสู่สีสันของทำรำอันอ่อนช้อยวิจิตรบรรจง

สอดคล้องกับวิจัย พิระพงศ์ เสนโสภา (2546 : 20-23) ได้กล่าวถึงกระบวนการนาฏยประดิษฐ์ว่า
ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของนาฏยกรแต่ละคนล้วนมีความแตกต่างในส่วนของการนำเสนอซึ่งปัจจุบันงาน
นาฏยกรได้ผลิตออกมามากมายหลายรูปแบบ เช่นแสดงในความเงียบโดยไม่อาศัยเสียงใด ๆ หรือจังหวะของ
เพลงเร็วร้อนแรง แต่กลับทำท่าช้า ๆ ท่าเต้นช้า ๆ แสดงความขัดแย้งกับดนตรี หรือรำไปด้วยไม่ว่าจะเป็น
การอ่านฉันท กาพย์ กลอน โคลงต่าง ๆ หรือทำท่าจัดวางสรีระร่างกายให้ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงที่คน
ธรรมดาไม่ทำ การสร้างสรรค์ ระเบียบ รำเต้น เป็นปัจจัยที่ต้องคิดคือคิดสร้างให้เป็นของเก่าแก่ โบราณ และ
ดั้งเดิมตามแบบบรรพบุรุษ หมายการสร้างสรรคานาฏยประดิษฐ์โดยยังยึดหลัก และคงโครงสร้างตามแบบแผน
โบราณคิดสร้างให้เป็นผสมผสานนาฏศิลป์หลาย ๆ จารีตเข้าด้วยกัน หมายถึงการนำนาฏศิลป์ตั้งแต่สอง
นาฏศิลป์ขึ้นไปผสมผสานเป็นงาน เช่น นาฏศิลป์ตะวันตกอย่างบัลเล่ย์กับนาฏศิลป์อินเดีย นาฏศิลป์
ประเพณีพบการผสมผสานนาฏยลักษณะแต่ละอย่างเอาไว้ชัดเจนคิดสร้างแบบประยุกต์จากดั้งเดิม หมายถึง
งานนาฏยประดิษฐ์ที่อาศัยการหยิบเพียงเอกลักษณ์เด่นของนาฏศิลป์นั้น ๆ เช่นท่าทาง เทคนิคพิเศษบางอย่าง
นอกจากนั้นผู้ประดิษฐ์ก็จะพยายามแสวงหากระบวนการใหม่ ๆ การเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ให้แหวกแนวจาก

ของเดิม และให้มีความหมายตรงกับที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการ หรือตรงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คิดใหม่ ทำใหม่ ไม่เคยพบเห็นที่ไหนมาก่อน อาจกล่าวได้ว่าเป็นงานสร้างแบบหลุดโลก(ตามใจตัวเอง) ไม่สนใจในกฎเกณฑ์ใด ๆ เป็นผลงานที่มีอิสระเสรี เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด

จากการวิจัยพบว่า แนวทางการคิดประดิษฐ์ทำพ็อน ดังนี้ 1. ควรเริ่มจากการศึกษาทำรำที่เป็นของดั้งเดิมในท้องถิ่นนั้นคือ แม่ท่าหรือ ท่าหลักของพื้นเมือง มีแม่ท่าอะไรบ้าง แล้วนำมาประดิษฐ์ลีลา เชื่อมท่ารำ ให้มีความสวยงาม อย่างเช่น ท่ารำพื้นเมืองมีท่ารำเป็นท่าที่ 1 ท่าที่ 2 ท่าที่ 3 ท่าที่ 4 ท่าที่ 5 ฯลฯ เมื่อคิดประดิษฐ์ ท่ารำอาจจะนำเอาท่าที่ 1 ไปเชื่อมกับท่าที่ 5 หรือนำท่าที่ 3 ขึ้นมาเป็นท่าที่ 1 ในชุดระบำ รำพ็อน ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ 2. สิ่งที่ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง คือการไปหยิบท่ารำในชุด ระบำ รำ พ็อน พื้นเมืองชุดอื่น ๆ มาบรรจุท่าในชุดพื้นเมืองที่เราเป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น เพราะถือว่าเป็นการลอกเลียนแบบ เช่น เมื่อเราประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นเมืองอีสานขึ้นมา 1 ชุด เราไปนำเอาท่ารำบางท่า จากชุดมโนราห์เล่นน้ำบ้าง จากชุดดั่งครกดงสากบ้าง จากชุดเซิ้งเซียงของบ้าง ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยเอ็ดมาบรรจุท่ารำลงในผลงานของเรานั้นเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าผู้ผู้นั้นไม่มีความรู้ ความสามารถที่แท้จริง 3. การคิดประดิษฐ์ท่ารำที่ไม่ควรกระทำอีกวิธีหนึ่งก็คือ การนำเอาท่ารำ พื้นเมืองของภาคเหนือมาผสมปนกับท่ารำภาคอีสาน หรือนำเอาท่ารำภาคใต้มาผสมปนกับท่ารำของ ภาคกลาง นำมาบรรจุอยู่ในระบำชุดเดียวกัน ทำนองเพลงเดียวกัน ยกเว้นแต่ชุดระบำสี่ภาคเท่านั้น สิ่งทีกล่าวมานี้มีวิธีหลีกเลี่ยงได้ก็คือ ให้ใช้การคิดประดิษฐ์ท่ารำ โดยเอาแม่ท่ามาดัดแปลง ให้ตรง ตามจุดหมายของระบำ รำ พ็อน จะเน้นรูปแบบใด หรือลักษณะใดให้ยึดแม่ท่าของพื้นเมืองเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ มาเป็นหลักในการผลิตผลงานประยุคตีใหม่ ๆ ของคนรุ่นใหม่

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยการศึกษานโยบายปัญหาท้องถิ่นการทอดผ้าซิ่นตีนแดง เพื่อการประดิษฐ์ทำพ็อนแบบพื้นบ้านอีสานได้ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 การทอดผ้าซิ่นตีนแดง หมู่บ้านห้วยสะพาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ กลายเป็นอีกวัฒนธรรม หรือวิถีปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยกัน รวมทั้งการนำภูมิปัญญาที่สืบทอดจากบรรพชนที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนานสู่การพัฒนาโดยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตของพื้นถิ่นอยู่ในความสนใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง นับเป็นชุมชนที่มีการทอดผ้าซิ่นตีนแดงที่มีชื่อเสียงทั้งความมีเอกลักษณ์และความสวยงามของผ้าไหมมากแห่งหนึ่ง หากได้รับการส่งเสริมและการช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชนอำเภอ และพัฒนาการจังหวัด พาณิชย์จังหวัด และท่องเที่ยวจังหวัด ก็สามารถจัดให้เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์การทอดผ้าไหมของประเทศได้ และส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นในหมู่บ้านได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นศูนย์เรียนภายในชุมชน เพื่อเป็นการเปิด

โอกาสให้ผู้คน หรือนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่ได้เข้าไปศึกษา เรียนรู้ชุมชน ตลอดจนลักษณะ วัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชน กล่าวคือ กระบวนการผลิตหรือทอผ้าไหม รวมไปถึงรูปแบบของการผลิต วิธี ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสและเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชาวบ้าน ส่งผลให้สามารถรักษา อนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมของชุมชนสู่อนุชนรุ่นหลังได้อย่างยั่งยืน

1.2 การรู้จักนำเอาองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทอผ้าไหมในแต่ละยุคมาเรียบเรียง ด้วยวิธีการจัดการองค์ความรู้จากความรู้ที่ฝังอยู่มาเป็นความรู้ที่ชัดเจนจัดเป็นหมวดหมู่เป็นระบบเป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ตำรา หนังสือ แบบปฏิบัติ หรือบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบคุณธรรมได้แก่ องค์ความรู้ในการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมการคัดเลือกสายพันธุ์หม่อนไหม องค์ความรู้การผลิตหรือคัดเลือกเส้นไหมที่ใช้ในการผลิต องค์ความรู้ในการฟอกย้อมด้วยสีธรรมชาติ และมีการบูรณาการกับสปีวิทยาาสตร์ เทคนิคในการฟอกย้อมย้อมให้ สีติดคงทน สีสวยงาม องค์ความรู้เอกลักษณ์ลวดลาย มีการพัฒนาลวดลายโดยการผสมผสานระหว่าง ลวดลายแบบดั้งเดิมกับลวดลายที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ องค์ความรู้ด้านเทคนิคกรรมวิธีในการทอ มีการบูรณาการ เทคนิคแบบดั้งเดิมกับเทคนิคกรรมวิธีสมัยใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต เพื่อเป็นชุดความรู้ถ่ายทอดสู่อนุชน รุ่นหลังและการส่งเสริมและการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยในพื้นที่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ก็สามารถจัดให้เป็นองค์ความรู้คู่กับชุมชน ใช้เป็นตำราหรือหลักสูตรสูตรท้องถิ่น ในสถานศึกษา และเป็นผลงานวิชาการที่จัดพิมพ์เผยแพร่

1.3 ชุมชนรู้จักร่วมกันพัฒนาชุมชนที่ตั้งกลุ่มให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งที่มี กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการตามระบบราชการ เป็นการสืบสานและเรียนรู้ เรื่องภูมิปัญญาในการทอผ้าไหม ซึ่งรวมถึงการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ ความรู้ในการเข้าใจวิถีชีวิตชาวบ้านกับวัฒนธรรมในการทอผ้าไหม ธรรมชาติ ทรัพยากร สังคมและองค์ความรู้ในการ บริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญา มิใช่ตัวอาคารสถานที่ หากแต่ หมายถึงสถานที่ที่มีผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ในการผลิตหรือทอผ้าไหมในทุกขั้นตอน ตลอดจนชุมชนสามารถ จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบ้าน วัด สถานที่หรือที่ตั้งกลุ่มในการ ผลิตหรือทอผ้าไหม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้สนใจทั้งในและนอกชุมชนรวมถึงกลุ่มลูกค้า และกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ จึงเป็นการจัดการที่เกิดขึ้นโดยชุมชนนั้น ๆ ที่นำไปสู่การสร้าง จิตสำนึกให้เกิดความรักและความรู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่น สำนึกรักในบ้านเกิดเมืองนอน และมี การบูรณาการด้วยการปรับประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นถิ่นดั้งเดิมอันเป็นรากเหง้าของสังคมไทยเพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ยุคปัจจุบันหากได้รับการส่งเสริมและการช่วยเหลือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐในระดับท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค เช่นจากองค์การบริหารนักวิชาการภายใน ชุมชน นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบในพื้นที่ นักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบในพื้นที่ และจากภาค สังคม เช่น ผู้นำท้องที่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้นำองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ผู้นำโดยธรรมชาติ เช่น ผู้รู้

ในภูมิปัญญาสาขาต่าง ๆ นักวิชาการภายในชุมชน นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบในพื้นที่ นักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบในพื้นที่

การรวมกลุ่มการทอผ้าไหมจะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมและสอดคล้องกันในทุกด้าน ทั้งกระบวนการและขั้นตอนการผลิต รูปแบบการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิตขั้นตอนการกระจายและบริโภค รวมไปถึงการอนุรักษ์ควบคู่กับพัฒนาการทอผ้าไหมแบบพื้นถิ่นที่ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การรวมกลุ่มในการผลิตหรือทอผ้าไหมจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ควรมีการสำรวจความต้องการในการพัฒนาของกลุ่มในแต่ละด้าน แต่ละพื้นที่ จึงดำเนินการพัฒนาตามความต้องการของกลุ่ม การพัฒนาจะประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

การรวมกลุ่มของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร คือ การทำนา ในส่วนของพื้นฐานองค์ความรู้ในด้านการบัญชีและการตลาดในอดีตค่อนข้างมีปัญหา ซึ่งปัจจุบันกลุ่มสามารถแก้ปัญหาได้โดยการเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนา และจากการศึกษาดูงานทั้งในและนอกพื้นที่ และการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐและองค์กรเอกชนจึงทำให้สามารถพัฒนาปรับปรุงระบบรูปแบบการจัดทำบัญชีในรูปแบบที่เรียบง่าย ๆ สะดวก มีความทันสมัย และมีความต่อเนื่อง

1.4 ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ามัดหมี่ตีนแดง เพื่อการประดิษฐ์ทำพอน แบบพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์ ในชุมชนท้องถิ่น และชุมชนอื่น ๆ ได้เห็นคุณค่าของการผลิตผ้ามัดหมี่ตีนแดงจากการออกแบบสร้างสรรค์ให้เป็นลวดลายต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการคิดประดิษฐ์ทำพอนโดยการเลียนแบบจากลวดลายผ้ามัดหมี่ตีนแดง เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าทางภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น และร่วมใจกันสืบทอดให้ดำรงอยู่ต่อไปโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้คุณค่า เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ได้รับทราบและรู้จัก จนเกิดความหวงแหนอันเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ามัดหมี่ตีนแดง เพื่อการประดิษฐ์ทำพอนแบบพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งต่อไปนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาและสร้างชุดการแสดงจากลวดลายผ้าประจำท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ คือผ้าซิ่นตีนแดง ศึกษาในลวดลายที่เป็นลายประยุกต์ขึ้นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประเภทนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานใต้
2. ควรมีการศึกษาและสร้างชุดการแสดงจากประเภทของลวดลายผ้าซิ่นตีนแดง ประเภทสัตว์ เช่น ลิง ช้าง ม้า วัว และไดโนเสาร์ หรือลวดลายที่สร้างขึ้นใหม่ในปัจจุบัน
3. ควรมีการศึกษาและสร้างชุดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นทางอีสานใต้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่อีกด้วย
4. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นควรให้ทุกโรงเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตผ้ามัดหมี่ตีนแดง และทำพอนซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของพื้นถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์
5. จัดให้มีการศึกษาในระบบวัฒนธรรม สืบทอดแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิม